

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Traducere din limba franceză

Consiliul Europei

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Secția a treia

Cauza MELINTE împotriva ROMÂNIEI

(cererea nr. 43247/02)

Hotărâre

Strasbourg

9 noiembrie 2006

Această hotărâre va deveni definitivă în condițiile definite la articolul 44 § 2 al Convenției. Poate suferi modificări de formă.

În cauza Melinte contra României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (secția a treia), reunită în camera formată din:

Domnii B.M. ZUPANCIC, președinte,

J. HEDIGAN,

C. BIRSAN,

Doamna A. GYULUMYAN,

Domnii E. MYJER,

DAVID THOR BJORGVINSSON,

Doamna I. BERRO-LEFEVRE, judecători

și Domnul V. BERGER, grefierul secției,

După ce a deliberat în camera de consiliu din 19 octombrie 2006,

Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 43247/02) îndreptată împotriva României prin care un cetățean al acestui stat, Domnul Ciprian-Petru Melinte (“reclamant”), a sesizat Curtea la data de 30 noiembrie 1999 în temeiul articolului 34 al Convenției de Protecție a Drepturilor Omului și Libertăților fundamentale (“Convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de Domnul G. Onofrei, Președintele Centrului de asistență și de dezvoltare regională, o organizație neguvernamentală situată la Iași. Guvernul român (“Guvernul”) este reprezentat de împuternicitul său, Doamna Beatrice Ramașcanu, directoare la Ministerul Afacerilor Externe.

3. Reclamantul a invocat în special, din punctul de vedere al articolului 3 al Convenției, relele tratamente pe care le-ar fi suferit în închisoare din partea gardienilor și lipsa unei anchete efective asupra acestor acțiuni din partea agenților statului.

4. La data de 11 martie 2005, președintele secției a treia a decis să comunice cererea Guvernului. Prevalându-se de articolul 29 § 3 al Convenției, el a decis că vor fi examinate în același timp admisibilitatea și temeinicia cauzei.

5. Atât reclamantul cât și Guvernul au depus observații scrise pe fondul cauzei (articolul 59 § 1 al regulamentului).

DE FACT

I. CIRCUMSTANȚELE SPEȚEI

6. Reclamantul s-a născut în 1977 și locuiește la Iași.

1. Procedura penală împotriva reclamantului

7. Pe 3 decembrie 1998 reclamantul a fost arestat preventiv pe o perioadă de treizeci de zile de un procuror de la Judecătoria Iași. În ordonanța redactată cu acest prilej procurorul releva că reclamantul era bănuیت de violarea unei minore, infracțiune pedepsită cu închisoare de la cinci la cincisprezece ani de articolul 197 § 2 al codului penal. El nota între altele că existau probe convingătoare împotriva reclamantului și că menținerea sa în libertate ar pune în pericol ordinea publică.

8. Reclamantul a fost închis în penitenciarul din Iași. La data la care mandatul său de depunere a expirat instanțele competente au prelungit ulterior durata arestului cu încă treizeci de zile, prin sentințe preliminare pronunțate în ședințe publice și supuse căilor de atac.

9. Printr-un rechizitoriu din 18 decembrie 1998 parchetul a trimis reclamantul și pe alți doi tineri în fața judecătoriei Iași sub acuzarea de violare a unei minore, în temeiul dispozițiilor citate anterior ale codului penal.

10. Printr-o sentință din 15 februarie 2000, adoptată la sfârșitul unei ședințe publice la care reclamantul și avocatul său au asistat și în timpul căreia au prezentat argumentele pe care le considerau pertinente, judecătoria l-a condamnat pe reclamant la șapte ani de închisoare pentru violarea unei minore și a obligat-o să plătească victimei, care s-a constituit parte civilă, în solidar cu ceilalți coinculpați, 20 milioane de lei (adică în jur de 1.002 euro (EUR) pentru prejudiciul moral.

Judecătoria a relevat că reclamantul și ceilalți doi inculpați au susținut varianta consimțământului victimei pentru a-și justifica acțiunea față de ea și a calificat drept “surprinzătoare” unele mărturii audiate la cererea apărării. Ea a dezvăluit de asemenea unele contradicții în mărturiile justificative, ceea ce demonstra, în opinia sa, intenția coinculpaților de a o induce în eroare.

Ea a considerat, în fine, că probele administrate la dosar demonstau fără îndoială că victima fusese într-adevăr amenințată de coinculpați și forțată astfel să întrețină relații sexuale cu fiecare dintre ei. Pentru a atrage răspunderea penală a reclamantului, judecătoria s-a bazat în special pe declarațiile victimei, pe cele ale martorilor și coinculpaților, precum și pe raportul medical redactat de medicul de la spitalul unde minora a fost spitalizată după incident, care atesta că relațiile sexuale au fost într-adevăr întreținute și traumatismele psihice ale victimei.

11. Reclamantul și ceilalți condamnați au înaintat apel, cerând o reducere a pedepsei lor. Partea civilă a înaintat apel în partea civilă a sentinței, cerând o mărire a sumei ce i s-a acordat cu titlu de prejudiciu moral.

12. Printr-o hotărâre din 13 iulie 2000 pronunțată la sfârșitul unei ședințe publice la care reclamantul și avocatul său din oficiu și-au putut susține oral motivele de apel, Curtea de apel Iași a confirmat temeinicia părții penale a sentinței judecătorești. Ea a admis în schimb apelul părții civile și a mărit la 45 milioane de lei (în jur de 2.255 euro) cifra sumei acordată pentru prejudiciul moral.

Curtea a relevat în special că victima a suferit un traumatism psihic grav, că a fost internată, de mai multe ori de la comiterea faptelor atribuite condamnaților în spitale de psihiatrie cu diagnosticul de “melancolie anxioasă interpretativă” și că exista o legătură

directă de cauzalitate între infracțiunea comisă de condamnați și afecțiunea sa psihică, ceea ce justifica acordarea unei sume mai ridicate cu titlu de prejudiciu moral.

13. Printr-o hotărâre definitivă din 24 noiembrie 2000, pronunțată la sfârșitul unei ședințe publice la care au asistat reclamantul și avocatul său din oficiu, Curtea Supremă de Justiție a confirmat temeinicia hotărârii Curții de apel. Ea a considerat că instanța inferioară a făcut o individualizare corectă a pedepsei aplicate, interpretând cu justete elementele de probă administrate la dosar care demonstau cinismul condamnaților și disprețul lor față de dreptul victimei de a avea liber și fără constrângere propria sa viață sexuală.

2. Relele tratamente pe care le-ar fi suferit reclamantul în penitenciarul din Iași și plângerile sale penale pentru reținere abuzivă și rele tratamente

14. La data de 2 iunie 1999 reclamantul a înaintat la Parchetul militar Iași o plângere împotriva ofițerului de poliție G., acuzându-l de reținere abuzivă. S-a deschis un dosar de către Parchetul militar de pe lângă tribunalul teritorial București. După mai multe acte de instrumentare, printre care confruntarea reclamantului cu partea vătămată și audierea mai multor martori, s-a luat o hotărâre de neîncepe a urmăririi penale față de ofițerul de poliție G. la data de 10 mai 2000. Plângerea reclamantului împotriva acestei hotărâri a fost respinsă la 24 aprilie 2003 ca neîntemeiată.

15. La data de 29 mai 2001, Parchetul militar teritorial București a constatat că reclamantul s-a plâns, pe 7 septembrie 1999, împotriva colonelului B., invocând relele tratamente pe care acesta l-ar fi făcut să le sufere în perioada 1 – 7 iulie 1999. La Parchetul militar Iași s-a deschis un dosar.

16. La data de 3 octombrie 2001 reclamantul, audiat de un procuror militar al respectivului parchet, și-a retras plângerea penală împotriva colonelului B., menționând următoarele:

La 1 iulie 1999, în urma unei cereri de întrevedere cu colonelul B., comandantul penitenciarului din Iași, căruia intenționa să i se plângă de ilegalitatea prelungirilor ulterioare a arestului său preventiv, reclamantul a fost primit de căpitanul D., care i-a explicat că din documentele prezentate la dosarul penitenciarului reieșea că reclamantul fusese informat așa cum trebuie asupra deciziilor ulterioare de prelungire a duratei depunerii sale, decizii pe care el însuși le semnase. Reclamantul a contestat că ar fi văzut și semnat aceste documente. Se pare că atunci ar fi fost lovit și înjurat de patru gardieni la ordinul căpitanului D. După o jumătate de oră i s-au pus cătușele și a fost dus în biroul colonelului B., căruia i-a spus din nou că nu luase cunoștință de deciziile de prelungire a arestului său preventiv și l-a informat că va cere la Parchetul militar o anchetă și o expertiză grafologică asupra semnăturilor pe care se susține că le-ar fi aplicat pe documentele de la penitenciar.

Conform declarațiilor reclamantului, comandantul B., uimit de curajul său, ar fi ordonat atunci gardianului P. să-l ducă în celula destinată prizonierilor care se autoflagelau și să-i pună cătușe la mâini și la picioare. Se pare că a fost lipsit de apă, de hrană și de aer curat. Nu a fost dus la toaletă decât o dată pe zi și nu a avut dreptul să-și primească corespondența, în special un pachet sosit din străinătate.

Pe 7 iulie 1999 reclamantul a fost readus în celula sa. În ciuda stării sale de inconștiență, nu a fost examinat de un medic. Cu toate acestea colegii săi de celulă l-au îngrijit și l-au ajutat să-și revină.

17. La data de 4 octombrie 2001 dosarul a fost trimis la Parchetul militar teritorial București, competent să instrumenteze cauza ținând cont de gradul de colonel al persoanei acuzate de reclamant.

18. După ce a audiat pe colonelul B. și pe ceilalți membri ai personalului din penitenciar precum și pe deținuții care au ocupat aceeași celulă cu reclamantul la data faptelor denunțate în plângerea sa penală și în urma unei examinări a fișei sale medicale întocmite de medicii închisorii și a registrelor penitenciarului, Parchetul militar a pronunțat la 13 decembrie 2001 o rezoluție de neîncepere a urmăririi penale, considerând că faptele denunțate de reclamant nu se confirmau.

19. Reclamantul a fost pus în libertate la o dată neprecizată.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE PERTINENTE

20. Dispozițiile și practica interne pertinente asupra statutului procurorilor militari sunt descrise la § 40 al hotărârii *Barbu Anghelescu contra României* (nr. 46430/99, § 70, 5 octombrie 2004).

21. O lege nr. 293 din 28 iunie 2004, publicată în Monitorul Oficial din 30 iunie 2004, a reglementat reorganizarea Direcției generale a penitenciarelor, instituții care au fost demilitarizate și subordonate Ministerului Justiției. Personalul Administrației naționale a penitenciarelor a dobândit calitatea de “funcționar public”, toate eventualele urmăriri penale împotriva sa ținând de-acum de competența parchetelor și tribunalelor ordinare.

DE DREPT

I. ASUPRA ÎNCĂLCĂRII INVOCATE A ARTICOLULUI 3 AL CONVENȚIEI

22. Reclamantul se plînge că a suferit tratamente rele cu ocazia întemnițării sale în penitenciarul din Iași și că nu a beneficiat de o anchetă efectivă în urma plîngerii sale penale împotriva gardienilor închisorii, în ciuda articolului 3 al Convenției, care dispune astfel:

“Nimeni nu poate fi supus la tortură, nici la pedepse sau tratamente inumane sau degradante”.

A. Asupra admisibilității

Curtea constată că această plîngere, care conține două părți distincte, dar legate direct, nu este clar neîntemeiată în sensul articolului 35 § 3 al Convenției. Ea consideră de altfel că nu se lovește de nici-un alt motiv de inadmisibilitate. Trebuie așadar să fie declarată admisibilă.

B. Asupra fondului

1. Asupra părții procedurale a articolului 3

23. Reclamantul denunță lipsa unei anchete efective pe tema plîngerilor sale privind relele tratamente comise de agenții statului. Guvernul contestă această opinie, indicând că o anchetă efectivă și aprofundată a fost efectuată în cazul în speță de către Parchetul militar teritorial, care a considerat că faptele denunțate de reclamant nu erau confirmate.

24. Curtea amintește că, atunci când un individ afirmă în mod susținut că a suferit, din partea poliției sau altor servicii similare ale statului tratamente contrarii articolului 3 al Convenției, această dispoziție, combinată cu obligația generală impusă de stat prin articolul 1 de “a recunoaște oricărei persoane ce ține de jurisdicția [sa] drepturile și libertățile definite (...) [în] Convenție”, cere, implicit, să se facă o anchetă oficială

efectivă. Această anchetă, pe baza celei cerute de articolul 2, trebuie să poată conduce la identificarea și pedepsirea vinovaților (*Labita contra Italiei* [GC], nr.26772/95, § 131, CEDO 2000-IV și *Pantea contra României*, nr. 33343/96, § 199, 3 iunie 2003).

25. Curtea constată că o anchetă chiar a avut loc în prezenta cauză: în urma plângerii reclamantului care invocă relele tratamente suferite la ordinul colonelului B., cadru militar la penitenciarul din Iași, procurorii militari ai parchetelor de pe lângă judecătoria Iași și tribunalul teritorial București au instrumentat plângerea sa, audiind reclamantul, persoanele acuzate de el precum și colegii de celulă și ajungând la concluzia unei neînceperi a urmăririi pe motiv că faptele atribuite nu au avut loc.

26. Dacă este adevărat că nici-unul din documentele oferite de părți nu permit să se îndoiască de temeinicia unei asemenea decizii, nu e mai puțin adevărat că pentru ca o anchetă condusă pe tema faptelor de omor sau rele tratamente comise de agenți ai statului să treacă drept efectivă, este necesar ca persoanele însărcinate cu ancheta și cele care efectuează investigațiile să fie independente de cele implicate în evenimente (a se vedea, de exemplu, hotărârile *Güleç contra Turciei* în 27 iulie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-IV, §§ 81-82 și *Öğür contra Turciei* [GC] nr. 21954/93, CEDO 1999-III, §§ 91-92). Aceasta presupune nu numai lipsa oricărei legături ierarhice sau instituționale ci și o independență practică (a se vedea, de exemplu, hotărârea *Ergi contra Turciei* din 28 iulie 1998, *Culegere* 1998-IV, §§ 83-84, și Kelly și alții împotriva Regatului Unit al Marii Britanii, nr. 30054/96, § 114, 4 mai 2001).

27. Ori independența procurorilor militari care au condus ancheta poate fi pusă la îndoială în privința reglementării naționale în vigoare la data faptelor. În cauza *Barbu Anghelescu contra României*, Curtea a considerat deja că s-a încălcat partea procedurală a

articolului 3 din cauza lipsei de independență a procurorilor militari chemați să conducă ancheta în urma unei plângeri penale pentru acuzația de rele tratamente îndreptată împotriva ofițerilor de poliție (*Barbu Anghelescu contra României*, nr. 46430/99, § 70, 5 octombrie 2004). Ea a constatat că aceștia din urmă erau, la vremea aceea, cadre militare active, la fel ca procurorii militari, având deci grade militare, beneficiind de toate privilegiile în materie, fiind răspunzători de încălcarea regulilor de disciplină militară și făcând parte din structura militară, constituită pe principiul subordonării ierarhice (*Barbu Anghelescu* citat anterior, §§ 40-43). Curtea reiterează constatarea sa anterioară și nu vede nici-un motiv pentru care s-ar îndepărta de la ea în prezenta speță.

28. Curtea constată de altfel că statutul cadrelor ce fac parte din administrația penitenciară a fost recent reformulat de legea nr. 293 din 28 iunie 2004: personalul din penitenciar are de-acum calitatea de “funcționar public”, eventualele urmăriri penale îndreptate împotriva sa ținând de-acum de competența parchetelor și tribunalelor ordinare (paragraful 21 de mai sus).

29. Având în vedere legislația națională în vigoare la vremea comiterii faptelor, Curtea consideră că în cazul în speță ancheta efectuată de autorități în urma plângerilor de rele tratamente făcute de reclamant în fața autorităților naționale a fost lipsită de efectivitate din cauza lipsei de independență instituțională a celor ce erau însărcinați să se ocupe de ea față de cadrele militare ale respectivului penitenciar.

30. Prin urmare, s-a încălcat articolul 3 în privința părții sale procedurale.

2. Asupra părții materiale a articolului 3

31. Reclamantul se plânge de tratamente rele pe care gardienii de la penitenciarul din Iași i le-ar fi aplicat în perioada 1-7 iulie 1999. În special, el afirmă că a fost lovit de

gardieni la ordinul colonelului B., că i s-au pus cătușe și apoi a fost legat de pat și lipsit de hrană, de apă și de aer proaspăt timp de mai multe zile. El menționează că în urma violențelor exercitate de către gardieni nu a primit nici-un tratament medical, nici nu a fost examinat de medicul penitenciarului.

32. Guvernul contestă aceste acuzații bazându-se pe fișele medicale întocmite de medicii care l-au consultat pe reclamant cu regularitate și care nu au menționat nici-o atingere adusă integrității sale corporale decurgând dintr-o eventuală agresiune în condițiile descrise de reclamant. El face de asemenea referire la declarațiile date de colegii de celulă ai reclamantului care nu menționează nici-o agresiune pe care ar fi suferit-o din partea gardienilor închisorii.

33. Curtea amintește că, atunci când un individ este privat de libertate, folosirea în privința sa a forței fizice atunci când nu se dovedește necesară datorită comportamentului său aduce atingere demnității umane și constituie, în principiu, o încălcare a dreptului garantat de articolul 3 (*Tekin contra Turciei*, hotărârea din 9 iunie 1998, *Culegere* 1998-IV, pag. 1517-1518, §§ 52 și 53 și *Labita* citat anterior, § 120).

34. Nu e mai puțin adevărat că plângerile de tratamente rele trebuie să fie prezentate în fața Curții prin elemente de probă adecvate (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea *Klaas contra Germaniei* din 22 septembrie 1993, seria A nr.269, pag.17, § 30). Pentru stabilirea faptelor invocate, Curtea se folosește de criteriul probei “dincolo de orice îndoială rezonabilă”; o asemenea probă poate rezulta totuși dintr-o serie de indicii sau de presupuneri necombătute, suficient de grave, precise și în concordanță (*Irlanda contra Regatului Unit al Marii Britanii*, hotărârea din 18 ianuarie 1978, seria A nr. 25, pag. 65, § 161 *in fine*, *Aydın contra Turciei*, hotărârea din 25 septembrie 1997, *Culegere*

1997-VI, pag. 1889, § 73, și *Selmouni contra Franței* [GC], nr.25803/94, § 88, CEDO 1999-V).

35. Ori Curtea nu descoperă nimic printre elementele oferite de părți care să fie susceptibil să susțină plângerea inspirată din articolul 3 și să demonstreze caracterul real al tratamentelor rele invocate: interesatul nu a oferit nici-un început de probă care ar fi putut face plauzibile invocările sale; în special, el nu a prezentat nici-un certificat medical care să indice că ar fi suferit răni sau că nu i s-ar fi acordat îngrijiri medicale adecvate în închisoare.

36. Prin urmare, nu reiese nici-o încălcare a articolului 3 din această acuzare.

II. ASUPRA ALTOR ÎNCĂLCĂRI INVOCATE

37. Citând articolele 5, 6 și 8 ale Convenției, reclamantul se plânge că nu a luat cunoștință de motivele care au făcut ca autoritățile să prelungească arestul său preventiv de la 1 ianuarie la 1 iulie 1999, că nu a putut înainta un recurs împotriva deciziilor prin care arestul său preventiv a fost prelungit, de felul în care instanțele naționale au interpretat și aplicat elementele de probă pe baza cărora l-au considerat vinovat de viol, precum și de o atingere adusă dreptului său la respectarea corespondenței din cauza refuzului autorităților din penitenciar de a-i înapoia un lanț.

38. Guvernul contestă că ar fi existat vreo încălcare a drepturilor garantate de articolele invocate de reclamant. El menționează că reclamantul a omis să epuizeze căile de atac interne în privința plângerilor din punctul de vedere al articolului 5 și nu și-a prezentat deloc invocările din punctul de vedere al altor articole citate.

39. Ținând cont de ansamblul de elemente aflate în posesia sa și în măsura în care era competentă să cunoască invocările formulate, Curtea nu constată nici-o încălcare

aparentă a drepturilor și libertăților garantate de Convenție sau de Protocoalele sale. Reiese că această parte a cererii este clar neîntemeiată și trebuie să fie respinsă cu aplicarea articolului 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

III. ASUPRA APLICĂRII ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

40. În temeiul articolului 41 al Convenției,

“Dacă Curtea declară că a existat încălcarea Convenției sau Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți contractante nu permite să se șteargă decât incomplet consecințele acestei încălcări, Curtea acordă părții vătămate, dacă este cazul, o reparație echitabilă”.

41. Reclamantul cere 9.500 euro (EUR) pentru paguba materială corespunzătoare leziunilor pe care le-ar fi suferit în penitenciarul din Iași. El cere de asemenea 15.000 euro cu titlu de pagubă morală pentru repararea relelor tratamente pe care i le-ar fi cauzat agenții de stat. El cere, în fine, 500 euro cu titlu de cheltuieli și taxe, pentru a acoperi în special cheltuielile de telefon, copii xerox și poștale ocazionate de procedura în fața Curții. El nu prezintă nici-un act doveditor, în ciuda cererilor clare ale grefei în acest sens.

42. Guvernul cere respingerea cererii de reparație echitabilă a reclamantului, fiind vorba despre pretenții care nu au nici-o legătură de cauzalitate cu plângerile reclamantului și care nu sunt dovedite.

43. Curtea relevă că în cazul în speță nu s-a constatat nici-o încălcare a articolului 3 în privința părții materiale și prin urmare respinge cererea reclamantului cu titlu de pagubă materială. Ea consideră că constatarea încălcării, de către Curte, a părții procedurale a articolului 3 constituie o reparație suficientă a eventualului prejudiciu

moral pe care l-ar fi suferit interesatul din cauza lipsei de independență a persoanelor însărcinate să instrumenteze plângerea sa penală. Ea nu acordă, în fine, nici-o sumă pentru cheltuieli și taxe, fiind vorba despre pretenții care nu au fost prezentate și însoțite de actele doveditoare necesare.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în privința plângerii inspirată de articolul 3 al Convenției și inadmisibilă pentru restul;
2. Decide că s-a încălcat articolul 3 al Convenției în privința părții procedurale;
3. Decide că nu s-a încălcat articolul 3 al Convenției în privința părții materiale;
4. Decide că constatarea încălcării constituie în sine o reparație echitabilă suficientă pentru dauna morală invocată de reclamant;
5. Respinge cererea de reparație echitabilă pentru restul.

Redactată în franceză, apoi comunicată în scris la data de 9 noiembrie 2006 cu aplicarea articolului 77 §§ 2 și 3 al regulamentului.

Vincent Berger

Boštjan M. Zupancic

Grefier

Președinte